

LIETUVOS RESPUBLIKOS VAIKO TEISIŲ APSAUGOS KONTROLIERIUS

Lietuvos Respublikos Seimo
Pirmininkei Irenai Degutienei

2011-12-13 Nr. 2-1742

Lietuvos Respublikos Seimo
Socialinių reikalų komiteto pirmininkui
Rimantui Jonui Dagiui

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VAIKŲ IŠLAIKYMO FONDO ĮSTATYMO PRIPAŽINIMO NETEKUSIU GALIOS ĮSTATYMO PROJEKTO NR.XIP-3927

Susipažinusi su Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos parengtu ir pateiktu įstatymo projektu Nr. XIP-3927, kuriuo siūloma pripažinti netekusiu galios Vaikų išlaikymo fondo įstatymą, vaiko teisių apsaugos kontrolierė pritaria Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos Teisės departamento pateiktoje išvadoje nurodytoms pastaboms bei pažymi, jog pateiktas siūlymas likviduoti Vaikų išlaikymo fondą neatitinka geriausių vaiko interesų ir vaiko interesų prioritetiškumo principo, taip pat valstybės išsipareigojimo prieš tarptautines organizacijas bei tarptautinę bendruomenę imantis bet kokių su vaikais susijusių veiksmų ar sprendžiant su jais susijusius klausimus, pirmiausia atsižvelgti į tai, kas geriausia vaikui.

Lietuva, prisijungusi ir ratifikavusi Jungtinių Tautų vaiko teisių konvenciją, Europos socialinę chartiją, Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartiją, pasirašydama Europos Socialinės apsaugos kodeksą išsipareigojo imtis visų priemonių įgyvendinant vaikų teisę į socialinę apsaugą ir valstybės paramą. Šis išsipareigojimas yra įtvirtintas ir nacionalinėje teisėje – Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso 3.204 straipsnyje nustatyta, jog „valstybė išlaiko nepilnamečius vaikus, ilgiau kaip mėnesį negaunančius išlaikymo iš tėvo (motinos) ar iš kitų pilnamečių artimųjų giminaičių, turinčių galimybę juos išlaikyti“. Ši Civilinio kodekso nuostata reiškia, kad siūlomo įstatymo projekto priėmimas iš esmės reikštų valstybės pareigos išlaikyti vaikus, negaunančius išlaikymo iš įstatyminių atstovų, nevykdymą.

Svarstant pateiktą projektą, atkreiptinas dėmesys, kad Jungtinių Tautų vaiko teisių komitetas nurodė, kad „...principas, reikalaujantis atsižvelgti į tai, kas geriausia vaikui, turėtų būti įtrauktas į nacionalinius planus ir politiką, susijusią su vaikais, taip pat į parlamentų ir vyriausybių dokumentus nacionaliniu ir vietos lygiu, *ypač rengiant biudžetą ir paskirstant išteklius visais lygiais*“¹. Pagal Jungtinių Tautų vaiko teisių konvenciją, „...sprendžiant labai svarbų išteklių paskirstymo klausimą ir vadovaujantis principu, reikalaujančiu „pirmiausia atsižvelgti į tai, kas geriausia vaikui“, visų pirma reikia užtikrinti, kad bendrajame centrinės vyriausybės biudžete, taip pat regioniniuose ir vietiniuose biudžetuose būtų numatyti pakankami asignavimai vaikams“². Pabrėžtina ir tai, kad Komitetas nurodė netaikyti išlygų bendriesiems Vaiko teisių konvencijos

¹ Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos įgyvendinimo vadovas.–United Nations Children’s Fund.–P.29.

² Ten pat.–P.30.

principams net ir kritiniais atvejais ir ne kartą yra pažymėjęs, kad konvencijos įgyvendinimas yra nepertraukiamas procesas, reikalaujantis nuolatinių pastangų.

Iš Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos bei Periodinių ataskaitų rengimo gairių dėl Vaiko teisių konvencijos įgyvendinimo nuostatų matyti, kad Jungtinių Tautų vaiko teisių komitetas, svarstydamas šalių periodines ataskaitas dėl Konvencijos nuostatų įgyvendinimo ir jų pagrindu vertindamas vaiko teisių užtikrinimo padėtį atskirose valstybėse, ypatingą dėmesį skiria valstybių pastangoms ir taikomoms priemonėms, skirtoms vaikų, ypač priskiriamų sunkiausiai gyvenančioms grupėms, apsaugai nuo neigiamo ekonominių reformų ir biudžeto apribojimų poveikio, įskaitant biudžeto asignavimų sumažinimą socialiniam sektoriui.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, taip pat į projekto rengėjų argumentus, paskatinusius jo atsiradimą (valstybės finansinių lėšų trūkumą) manytina, kad Vaikų išlaikymo fondo likvidavimas ne tik neatitiktų Lietuvos prisiimtų tarptautinių įsipareigojimų, bet ir pažeistų tik su vienu iš tėvų augančių bei tik vieno iš tėvų išlaikomų vaikų interesus.

Projekto tikslingumu verčia abejoti ir siūlomo teisinio reguliavimo tiesioginė įtaka asmenų, pretenduojančių ir gaunančių valstybės pinigine socialine parama, skaičiaus didėjimui, ką nurodo ir projekto rengėjai aiškinamajame rašte. Tačiau net ir nagrinėjant negautų išmokų iš Vaikų išlaikymo fondo kompensavimo pinigine socialine parama klausimą, pažymėtina, kad išmokos iš Vaikų išlaikymo fondo negali būti prilyginamos socialinėms pašalpoms (išmokoms) dėl savo paskirties (pirmu atveju valstybė išlaiko vaikus, negaunančius išlaikymo, antru atveju – remia nepasiturinčias šeimas) ir dėl subjektų, kuriems yra išmokamos (išmokos iš Vaikų išlaikymo fondo mokamos vaikams, socialinių pašalpų gavėjai – šeimos).

Nagrinėjant minėtą įstatymo projektą paminėtina ir tai, kad didelis tėvų, neteikiančių išlaikymo vaikams, taip pat Vaikų išlaikymo fondo skolininkų skaičius rodo, jog valstybės nustatytas išsiskolinimo už nesumokėtą išlaikymą vaikui išieškojimo mechanizmas veikia neefektyviai, nekeliama tėvų, vengiančių išlaikyti savo vaikus, teisinės atsakomybės klausimai. Vaikų išlaikymo fondo išmokėtų ir susigražintų išmokų santykis rodo, jog būtina tobulinti tiek šio fondo administravimą, tiek išieškojimo procesus.

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė norėtų atkreipti dėmesį, kad jau ir anksčiau buvo bandymų³ taupyti valstybės biudžeto lėšas, likviduojant Vaikų išlaikymo fondą ir tikisi, jog sprendžiant valstybės biudžeto išlaidų mažinimo klausimus bus rasti alternatyvūs sprendimai, nepaliesiantys pažeidžiamiausios visuomenės dalies – vaikų – interesų.

Pagarbiai

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė

Edita Žiobienė

³ 2009-10-16 Vaikų išlaikymo fondo įstatymo pripažinimo netekusiu galios įstatymo projektas XIP-1232.